

Quan Dostoievski era un altre

GETTY

DAVID VIDAL
CASTELL

!Que n'és, d'injust, considerar Goliadkin, i la novel·la que protagonitza, *El doble*, com a menors en l'obra de Dostoievski (1821-1881) en comparació amb –posem per cas– *Crim i càstig*, *L'idiota* o *Els germans Karamàzov*! L'edició que en fa l'editorial mallorquina Quid Pro Quo resulta, contràriament, una aportació cabdal que ens permet enriquir els registres de l'escriptor rus en el seu dos-centè aniversari. *El doble* explora la història d'un funcionari grotesc i pretensions a qui tothom evita i de qui tothom s'enriu, fins i tot els criats, que topa amb una societat classista i asfixiant que l'exclou i l'humilia. La novel·la, aleshores, tomba cap al fantàstic o, si més no, cap a l'oníric, ja que Goliadkin està convençut d'haver topat amb un doble que és ell mateix.

Recuperar, doncs, *El doble* i fer-ho ara, deïem, és un encert. Ens pre-

senta un Dostoievski primerenc, que tot just ha publicat una novel·la, pocs mesos abans aquell mateix any (1846), *Els pobres*, amb gran èxit. *El doble*, però, és un text de ressonàncies grotesques, còmiques, conduït per una veu narradora que cedeix sovint el timó al monòleg interior de l'ambivalent i dubitatiu Goliadkin, que ens regala paràgrafs i paràgrafs de discussions internes no sempre ben intel·ligibles, que fan pensar en un *stream of consciousness* joycià *avant-la-lettre*. La presència d'aquestes temptatives de psiconarració comportava que no fos una novel·la fàcil per al públic i la crítica, que li retreia a més haver-se inspirat massa en Gógol. Dostoievski, però, hi explora, com sol fer, la feblesa, el classisme i la misèria humana, per bé que ara en un registre que voreja la comèdia: la irrupció calamitosa de Goliadkin a la festa que celebra el seu cap –a la qual no havia estat invitat–, trepitjant peus, empenyent convidats, aterrint la filla de

l'amfitrió, és digna del Peter Sellers de la pel·lícula *La festa* (1968), de Blake Edwards.

Crisi de pura descomposició

També és un encert editar-la en aquests moments, com a homenatge als que senten el món com un lloc massa estrany. Quan Goliadkin és expulsat de la festa, sota una espessa tempesta de neu, se'ns presenta el moment en què descobreix el seu desdoblament. Notem que aquesta revelació s'origina en una crisi de pura descomposició del real ("ai, ¿què és el que m'està passant? (...) ¿és un somni, és real? ¿M'he tornat boig?") molt similar a la que senten Gregor Samsa o Joseph K., quan es lleva, el primer, i descobreix que és un insecte, o quan la burocràcia i el món mateix han esdevingut incomprensibles del tot, en el cas del segon. El lector dubta de la realitat del suposat doble com desconfia del narrador de *L'Horla* de Maupassant, també un conte pretesament fantàstic amb un ésser que només veu el protagonista. Que Nabokov considerés *El doble* l'única obra mestra de Dostoievski probablement té a veure amb aquesta capacitat, tan moderna, de posar en dubte el mateix concepte d'allò que és real i de proposar-ne una comprensió alternativa, no racional, com la que postulaven els simbolistes.

A banda de l'exploració del tema recurrent del doble, Dostoievski sembla parlar-nos sobretot als que el llegim des d'aquest segle narcisista i egolàtra. Avui com mai patim les conseqüències de viure en una cultura que, com deien Lévinas i Buber, s'ha edificat sobre un jo fort que converteix els altres en un somni (Descartes) o els considera una mera projecció pròpia (Fichte). Entenem, potser millor que ningú abans, des dels nostres filtres bombolla i les cambres d'eco, el deliri kafkià de Goliadkin, que empetiteix i converteix en ell mateix tot el que és *altre*. Pocs anys després, Arthur Rimbaud escriuria, qui sap si pensant en Goliadkin, que ell i cadascú de nosaltres som, precisament, *un autre*. ♥

EL DOBLE
FIÓDOR
DOSTOIEVSKI
EDITORIAL QUID
PRO QUO
TRAD. XÈNIA
DYAKONOVA
250 PÀG. / 20 €